

DOI: 10.31866/2410-1311.43.2024.303026

УДК 392.3:784.071.2Цісик(73=161.2)

РОДИННИЙ ЕТОС У ФОРМУВАННІ ТА РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ТАЛАНТІВ КВІТКИ ЦІСИК: КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ВИМІР

Маріанна Головкова

Здобувач,

Київський національний університет

культури і мистецтв,

Київ, Україна

ORCID ID: 0000-0002-9458-4750

e-mail: marianna.golovkova@gmail.com

Для цитування:

Головкова, М. (2024). Родинний етос у формуванні та розвитку творчих талантів Квітки Цісик: культурологічний вимір. *Питання культурології*, 43, 25–39. <https://doi.org/10.31866/2410-1311.43.2024.303026>

Мета статті — дослідити родинний етос і його роль у формуванні та розвитку творчих талантів Квітки Цісик. *Результати дослідження*. Застосування просопографічного методу уможливило дослідити родинний етос як унікальне середовище формування та розвитку творчих талантів Квітки Цісик, збереження та трансляції духовних ідеалів, культурних цінностей від однієї епохи до іншої. Прослідковано чітку спрямованість на виховання патріотизму та відтворення національних традицій у родині. Культурологічний потенціал біографізму дав змогу проаналізувати соціокультурну та мистецьку практику ключових персон родини співачки — батька Володимира, матері Івонни, сестри Марії у взаємозв'язку з відомими діячами української діаспори. Активна творча діяльність Квітки Цісик була одним зі способів втілення та збереження національної ідентичності. Матеріали дослідження можуть бути підґрунтям для подальших наукових розвідок творчої постаті Квітки Цісик як амбасадора української культури. *Наукова новизна* дослідження полягає в тому, що вперше досліджено роль родинного етосу у формуванні та розвитку творчих талантів Квітки Цісик. До наукового обігу введено інформацію про культурницьку діяльність представників найближчого родинного оточення Квітки Цісик як носіїв і репрезентантів української традиційної культури в іншомовному середовищі. *Висновки*. Родинний етос розглянуто як соціокультурний вимір формування та розвитку творчих талантів співачки. Важливе місце в контексті дослідження впливу родинного етосу на творче становлення співачки займали зв'язки родини Цісіків з відомими діячами української діаспори. Активна концертна діяльність в родинному тандемі була одним з етапів динамічного входження у світ музики, а також способом національної самоідентифікації. Синергія культурних традицій і мистецька спрямованість в родині сприяли духовному розвитку та цілісному творчому зрощенню Квітки Цісик, яка стала

продовжувачем спадкових взаємин у межах кількох поколінь. Перспективи подальших досліджень вбачаємо в поглибленому вивченні творчості Квітки Цісик як феномену української культури.

Ключові слова: культура; культурологічний вимір; родинний етос; національна ідентичність; Квітка Цісик

Вступ

У сучасній науковій думці актуалізувалося звернення до культурної спадщини українців діаспори. В період тоталітарного режиму представники української діаспори були носіями національної ідентичності, які втілювали та розвивали традиційну культуру по всьому світу. О. Бугаєва (2019, с. 218) на підставі наукового розгляду джерел про митців зарубіжжя дійшла висновку, що до сьогодні музично-біографічний аспект дослідження архівних фондів Західної діаспори, зокрема США, розкритий лише частково та вибірково, залишаючись для українців незнаним. Тому актуально звернути увагу на творчість видатної американської співачки українського походження Квітки Цісик, яка поряд з когортою інших визначних особистостей української діаспори зробила вагомий внесок у розвиток української національної культури.

Реконструкція культурологічного виміру тієї епохи можлива крізь призму просопографічного висвітлення мистецької родини Квітки Цісик, їхніх світоглядних орієнтацій і творчих здобутків. Це дасть змогу перевести їх з абстрактного виміру в конкретний життєвий простір, наблизити та олюднити культуру.

На формування та розвиток творчих талантів співачки впливали не лише такі інституції, як школа, університети, громадські та культурно-мистецькі організації, а насамперед родинне середовище. Тому всебічне відтворення процесу розвитку творчості відомої співачки Квітки Цісик неможливе без вивчення діяльності найближчих представників родини, передусім батька Володимира, матері Івanni та сестри Марії, які, будучи високоосвіченими представниками галицької інтелігенції з активною громадянською позицією, формували структуроване та організоване культурно-мистецьке середовище української діаспори в Північній Америці в другій половині ХХ ст.

Дослідження персонального складу української родини Квітки Цісик, напрямів і форм культурно-мистецької та громадської діяльності, творчих зв'язків в родинному оточенні та багатогранні відносини з культурними діячами діаспори відкриває новий вектор становлення творчості, дає розуміння способів формування системи її світогляду, окреслює віддзеркалення культурних цінностей родини у життєтворчості співачки.

Свідчення про творчий тандем родини Цісіків згадується в діаспорному періодичному виданні: «Явище “мистецьких родин” відоме і у нашій американсько-українській громаді. Закохані у мистецтво батьки стараються передати той сенс тим дітям. Зацеплене дітям змалку початкове знання даного мистецтва облегує їм дальшу фахову освіту. Пішовши по лінії мистецьких батьківських заінтересувань, діти знаходять велику допомогу від батьків, а спільна мистецька праця тісніше пов'язує родину» (К-К, 1969, с. 3). У контексті сказаного

значний науковий інтерес становить родинний етос і його виняткове значення у формуванні та розвитку творчих талантів Квітки Цісик в умовах полікультурного середовища. Вивчення окресленої проблематики істотно урізноманітнить і доповнить спектр культурологічних досліджень.

■ Аналіз попередніх досліджень

Проблематика зарубіжного українства, аспекти його життєдіяльності, досягнень у різних сферах, боротьби за виживання й умови збереження національної самобутності висвітлено в десятитомній «Енциклопедії українознавства», згодом у п'ятитомній англійській «*Encyclopedia of Ukraine*» (n.d.), в семитомній «*Енциклопедія української діаспори*» (б.д.), а також у ґрунтовних працях вітчизняних дослідників В. Трощинського, А. Шевченка «Українці в світі» (1999), С. Вдовенко (2004) «Закордонне українство в національному державотворчому процесі: ідентифікація, організація, взаємовідносини», В. Моцюк (2005) «Українці та українська ідентичність у сучасному світі», Н. Мерфі (2010) «Українці в США: збереження національних та культурних традицій» та ін.

Водночас виокремлюється вузька проблематика в площині розвитку музичної культури та її осмислення в контексті культурних процесів. Дисертаційні дослідження Ю. Волощук (2012), Г. Карась (2014), Н. Кривди (2009), Ю. Осмачко (2023), Н. Федорняк (2020), В. Чайки (2017) присвячені як постатям музичної культури українського зарубіжжя, так і музичній українці загалом.

Активне звернення до творчої постаті Квітки Цісик засвідчують наукові праці Г. Карась (2014), І. Полякової (2021), Ю. Радкевич (2018), О. Фабрики-Процької (2003), В. Чайки (2017), Р. Шаповалової (2021) та ін. Проблематика впливу родинного оточення на формування творчості співачки практично не була висвітлена в науковій культурологічній царині. Аналізуючи вітчизняні дослідження та публікації про діяльність митців українського зарубіжжя, слід виокремити наукові доробки Ю. Волощук (2012), в яких досліджено музично-просвітницьку діяльність провідних галицьких скрипалів кінця XIX – початку XX ст., зокрема професійну виконавську творчість В. Цісика та його внесок у розвиток музичної культури загалом. Також зазначимо доробок Ю. Осмачко (2023), яка здійснила реконструкцію творчого шляху сестри Квітки Цісик — відомої американської піаністки українського походження Марії Цісик.

Деякі біографічні дані про сімейне оточення співачки окреслено в колективній роботі І. Коляди, Ю. Коляди та П. Юрчишина (2019) «Квітка Цісик», в книзі Р. Горак (2018) «Журавлі відлетіли... есеї про Квітку Цісик та її рід», де розглянуто родовід українського походження співачки. В результаті польових досліджень і пошуку першоджерел було презентовано інформацію про чотири відомі родини: Нагірних і Левів по матері та родини Цісиків і Герасимовичів по батьку Квітки Цісик. У зазначеному нарисі спостерігаємо зосереджену увагу авторів на родинному етосі, зокрема на вагомому внеску представників «рафінованої» інтелігенції у національно-культурному відродженні України кінця XIX – початку XX ст.

Важливу роль для створення цілісної картини у вивченні родинного етосу відіграють збірники наукових праць, статей, матеріали наукових конференцій, присвячені вшануванню творчих особистостей, дослідженню їхнього родоvodu,

суспільних і приватних взаємин. Доповнюють життєпис, висвітлюють маловідомі сторінки життя та творчості спецвипуски діаспорних журналів.

Проаналізувавши репрезентативну наукову та джерельну базу, слід констатувати, що в наукових дослідженнях не виявлена інформація щодо ролі родинного етосу у формуванні та розвитку творчих талантів співачки Квітки Цісик, що актуалізує зазначену тематику.

■ **Мета статті**

Мета статті — дослідити родинний етос і його роль у формуванні та розвитку творчих талантів Квітки Цісик у культурологічному вимірі.

■ **Результати дослідження**

Творчості Квітки Цісик у контексті розвитку сучасної пісенної естради присвячено наукову розвідку І. Полякової (2021). О. Фабрика-Процька (2023) приділяє увагу аспектам лемківського пісенного фольклору у виконавській творчості Квітки Цісик, Р. Шаповалова (2021) досліджує інтерпретаційну версію пісень, Ю. Радкевич (2018) розглядає творчість Квітки Цісик як складову розвитку українського національного музичної традиції, Г. Карась (2014) здійснила системне дослідження музичної культури української західної діаспори як соціокультурного феномену ХХ ст., розглядаючи творчість провідних митців діаспори, зокрема родину Цісіків. Залишені поза увагою питання формування і розвитку творчих талантів Квітки Цісик спонукають до здійснення аналізу родинного етосу як напрочуд цінного задля розширення уявлення про ту важливу площину, у якій формувався національно-патріотичний світогляд і, відповідно, відбувався професійно-творчий розвиток американської співачки українського походження. Це дасть змогу збагнути, чому, будучи далеко від України, співачка змогла зберегти глибокі національні інтереси, шану до свого українського коріння, що в майбутньому мало яскравий прояв у творчості.

Використання просопографічного методу дало змогу сфокусуватися на родині Квітки Цісик як локальній спільноті. Витоки просопографії сягають ще XVI ст. і були пов'язані з проблемою студіювання історії різних соціальних груп і біографій окремих їх представників. Але розквіт дисципліни припав на кінець XIX ст., коли вона широко використовувалася для відтворення історії стародавніх суспільств — Стародавньої Греції, Риму, Єгипту, Візантійської імперії. Значний внесок в її становлення як наукової дисципліни зробили такі європейські науковці, як Е. Ріттерлінг, Т. Франке, Г. Альфреді, Д. Форні, Ж. Лоран та ін. У галузі просопографії активно працювали вітчизняні дослідники Я. Дашкевич, В. Чишко та працюють Н. Яковенко, І. Старовойтенко, Н. Миронець, Н. Барабаш, В. Томазов, В. Кривошея, В. Панашенко, В. Щербак, В. Горобець, Г. Голубчик та ін. (Томазов, 2012, с. 40–41).

В новітній час метод просопографії актуалізував в українській історіографії Я. Дашкевич, підкресливши відмінність подібних досліджень від біографічних, бо завданням біографістики є написання біографії, заповнення колонок особової анкети, складеної за науково-інформаційними параметрами, створення так званих формальних біограм, які дають матеріал для довідкової роботи. На

думку дослідника, просопографія поширює, розгортає, поглиблює біографічний матеріал через врахування людського й особистісного в історії. Але найважливішою і найціннішою ознакою просопографічних даних є правдивість і об'єктивність інформації, відтворення відомої особи в сукупності позитивних і негативних сторін життєпису. Зважаючи на таке призначення просопографії, Я. Дашкевич (1997, с. 40–47) вважає її вищим ступенем біографістики.

На думку української дослідниці І. Старовойтенко (2006), просопографічний опис містить такі компоненти, як відтворення шляхів її формування в родинному й приятельському середовищах, знаменних подій, які ставали визначальними у виборі професії або світоглядних засад, сфер діяльності та місць перебування особи; особистісні характеристики (походження, вдача, темперамент, сюжети приватного життя, психологічні та фізичні стани у різні періоди, спонукальні мотиви творчих злетів і невдач, поведінка в різноманітних життєвих обставинах, її стосунки з оточенням); особливості манер, звичок, характерні для конкретної людини; внутрішній світ особи (переживання нею особистих і громадських подій, ставлення до них через рефлексії, відображені у певних джерелах); деталі приватного життя, їх вплив на основну діяльність; родинний статус, взаємини між членами родини, ступінь впливу на особистість близьких людей або приятелів; шляхи самореалізації особистості; її зовнішній вигляд.

С. Даниленко (2014) в дисертаційному дослідженні «Родина Дурдуківських у громадсько-культурному житті України (кінець XIX – перша третина XX ст.)» зауважує, що «вивчення конкретної людини, з усіма її неповторними біографічними особливостями, із специфікою соціально-культурних контактів і зв'язків, з усіма властивими їй прагненнями і уподобаннями дозволяє конкретно простежити і зміни індивіда в конкретно-історичному часі і просторі, і зв'язок таких змін з довколишнім соціальним середовищем. Важливим є дослідження традиційно усталених основ української родини — першоджерела формування особистості. В родині і найближчому оточенні особа з дитячих років формує ознаки національної свідомості, патріотичну сутність, морально-етичні чесноти та цінності української ментальності» (с. 19). В такому контексті родина та родинний етос розглядається як ланка культурно-історичного процесу, а члени родини є трансляторами культурних надбань і цінностей, які передаються наступним поколінням через виховання та навчання.

У кожній родині наступні покоління спрямовували до родинних цінностей. У соціологічному аспекті традиції виховання розуміються як трансмісія культурного, соціального, символічного капіталу. Основним завданням старшого покоління є передати молодшому всі цінності, якими володіє родина, зорієнтувати молодь щодо життєво необхідних цінностей. Українські родини не завжди могли передати нащадкам економічний капітал, тому передавали капітал символічний і культурний, а також панівні цінності, якими, зокрема, була освіта, а також родина пам'ять (Белінська, 2018, с. 123).

Соціокультурне значення родинності сформулювала Г. Голубчик у дисертаційному дослідженні, де навела основні чинники, що сприяють накопиченню і трансляції культурних надбань нації поколіннями роду. На основі матеріалів про родину Марковичів-Маркевичів авторка виділяє «соціокультурну трансмісію

як суспільне явище, що сприяє збереженню статусу роду через успадкування і особисте відтворення його елементів (освіченість, кар'єра, культурно-громадська діяльність) окремими представниками, забезпечує прищеплення і передачу культурних цінностей в родині, а рід робить ланкою культурно-історичної тяглості» (Голубчик, 2003, с. 15).

Культурні цінності родини Квітки Цісик передавалися з покоління в покоління в процесі активної громадської, просвітницької, культуротворчої діяльності та сформували родинний етос, що був пов'язаний зі збереженням, розвитком і популяризацією усього розмаїття національних культурних традицій, звичаїв, норм життя і трансфером цього спадку майбутньому поколінню української діаспори. В реаліях українського зарубіжжя задля збереження національної культури було виявлено першочергову потребу в усвідомленні своєї культурно-історичної приналежності до України. З огляду на зазначене підкреслюємо діяльнісний контекст родинного оточення Квітки Цісик, який відіграв важливу роль у формуванні та підтримці цілісності культури, а також у формуванні та розвитку творчих талантів співачки.

Окреслюючи мистецьке родинне середовище як «перший та найближчий соціум, спільні духовні та морально-етичні цінності (від колискової матері та першої молитви до вибору життєвого шляху, майбутнього фаху, формування громадянської та національної свідомості)» (Стасюк, 2012, с. 54), звертаємося до матеріалу, що представлений у невеликому обсязі, проте важливому задля виокремлення творчих постатей батька В. Цісика, матері І. Цісик та сестри М. Цісик як представників та носіїв родинного етосу.

Батько співачки — Володимир Цісик (1913–1971) — скрипаль-віртуоз, концертний виконавець, диригент, педагог, вихованець Коломийської філії ВМІ ім. М. Лисенка (клас Бауера). Свій перший скрипковий концерт дав 1933 року у Львові і заслужив схвальну оцінку С. Людкевича, який відзначав значні музично-технічні дані, теплий звук, темперамент і хорошу музичну пам'ять виконавця. Важливу роль у становленні виконавської майстерності митця відіграло навчання в консерваторіях Праги та Мюнхена, активна робота як концертмейстера Львівських симфонічного та оперного оркестрів, сольні виступи на Львівському радіо та на різних заходах Галичини. Емігрувавши до Австрії (1944), був солістом Віденського симфонічного оркестру та Вагнерівського фестивалю в місті Байройт, займався концертною діяльністю в українських переселених таборах і концертних залах Мюнхена та Відня. Переїхавши у 1949 р. до США, був невідомим пропагандистом творів як класиків, так і українських композиторів, про що свідчить концертний репертуар В. Цісика, який представлений такими творами, як «Соната» Л. Бетховена, «Сюїта» К. Сіндінга, «Екзотична поема» В. Грудина, «Коліскова» М. Фоменка, віртуозні твори Шимановського, Сарасате, М. де Фальї, Равеля, Крейслера (Цісик Володимир, 1984).

Варто зазначити провідну роль В. Цісика у становленні скрипкового мистецтва Галичини у першій третині ХХ ст., а також у збереженні української виконавської скрипкової школи за кордоном. Концертно-виконавський стиль В. Цісика увібрав у себе деякі риси виконавської манери європейських скрипалів-романтиків, зокрема виразність кантилени, теплоту звуку, експресивність, по-

ривчастість. Багато технічних прийомів були теж запозичені з європейських скрипкових шкіл: стакато — воландо, спікато, мартеле, піцикато пальцями лівої руки, флажолети. Проте традиції народного виконавства, що пов'язані з особливостями західноукраїнського фольклору, теж відіграли важливу роль у формуванні національних рис української скрипкової школи Галичини (Волощук, 2012, с. 55).

Активну культурницьку діяльність В. Цісик провадив в Українському Народному Союзі (УНС), Науковому товаристві ім. Т. Шевченка в Америці, в товаристві «Вільна Україна». Поряд з двомастами діячами культури В. Цісик взяв участь у Першій зустрічі українських митців Америки й Канади з громадськістю в липні 1954 року, зорганізованій торонтським Літературно-мистецьким клубом, і зробив вагомий вклад у розвиток вільного українського мистецтва другої половини ХХ ст. (Бажанський та ін., 1954, с. 265).

В. Цісик був співорганізатором Українського музичного інституту Америки (УМІА), професором і керівником струнного оркестру. В контексті активної музично-педагогічної діяльності організував дитячий струнний ансамбль ім. Н. Нижанківського при УМІА, учасниками якого були його дочки Марія та Квітка.

Отже, проаналізувавши постать В. Цісика в родині, вбачаємо його активну позицію щодо залучення своїх дітей до музичного життя з дитинства. Свідченням цього є ранні успіхи Квітки Цісик в опануванні музичного інструмента — скрипки, а також активна участь у концертній діяльності з дитинства. У своїх висловленнях і статтях В. Цісик завжди підкреслював важливу роль музики у вихованні дітей. Тут же констатуємо найголовніший постулат життя митця, який полягав у необхідності плекання молодих талантів, залучення їх до музичного мистецтва, прищеплення любові до української культури.

Якщо батько був тією персоною, що мала визначальний вплив на професійний розвиток К. Цісик як скрипки, то мати — Іванна Цісик (1923–1994) — доклала всіх зусиль, щоб прищепити любов до пісенної культури українського народу. В книзі Р. Горака знаходимо інформацію про родовід І. Цісик, яка мала музичну освіту, була берегинею національних звичаїв і традицій, допомагала організовувати музичне життя родини. Завдяки матері відбулося знайомство з українською мовою через пісню, і тому «...наче якийсь містичний код, або надзавдання стоять над Квіткою і вимагатимуть, щоб вона їх виконувала і популяризувала» (Коляда та ін., 2019, с. 54). У розкритті постаті матері беремо до уваги спогади рідних: «Батько Квітки був скрипалем. Мати мала чудовий голос. Ці люди з великим серцем були безмежно закоханими у свою Батьківщину і передавали цю любов своїм дітям. У дитинстві Квітка взяла до рук скрипку, хотіла бути схожою на батька. Згодом вона почала ще й співати, як мама» (Коляда та ін., 2019, с. 52).

І. Цісик, будучи директором дитячих відпочинкових таборів у культурному центрі «Союзівка» («Soyuzivka Heritage Center»), бере активну участь у проведенні семінарів, фестивалів, концертів, танцювальних вечорів і художніх виставок. У такому контексті прослідковуємо творчо-виховний вплив матері в тандемі з В. Цісиком, оскільки саме під їх керівництвом відбулися музичні заходи до

культурно-історичних подій, активну участь у яких брали дочки Марія і Квітка, де змогли проявити та розвивати творчі здібності. Батьківське схвалення та заохочення сприяли розвитку цих задатків до рівня обдарованості і таланту.

Цінності родини ґрунтувалися на традиційних культурних цінностях, які були пріоритетними в суспільстві української діаспори. Активна позиція батьків щодо національно-патріотичного виховання спонукала своїх дітей до відвідання «Школи українознавства» та молодіжної скаутської організації «Пласт». Інтенсивність і насиченість занять, проведення творчих подій в цих осередках сприяли творчій мотивації, розширенню культурного світогляду, в тому числі власного музично-творчого світогляду.

Розглядаючи постать сестри — Марії Цісик (1945–2003), слід зазначити, що вона була майстерна піаністка, викладач і тренер з виконавської майстерності, консультант з медицини виконавського мистецтва. Задля окреслення ролі Марії як важливої персони у творчому становленні співачки Квітки Цісик варто зазначити, що М. Цісик здобувала освіту в Манхеттенській вищій школі виконавських мистецтв і Джульєрдському підготовчому коледжі. Навчаючись у визначних педагогів-піаністів різних часів (Вадима Кіпи, Романа Савицького, Любки (Любові) Колесси та Розіни Яківни Левіни (Rosina Lhévinne), Мечеслава Менуа), М. Цісик здобула ступінь аспіранта Єльського університету та Джульєрдського університету, де з часом була викладачем історії музики та літератури, а пізніше обіймала посаду директора відділу підготовки та розширення консерваторії Сан-Франциско (Осмачко, 2023, с. 277).

Активна солістка та камерна артистка М. Цісик виступала на запрошення як за кордоном (Київ, Львів), так і в багатьох містах США (Чикаго, Детройт, Клівленд, Бостон, Вашингтон, Балтимор та Хартфорд, Коннектикут, Нью-Йорк). У 1993 році дала сольний концерт в аудиторії імені Даґа Гаммаршельда в ООН. Активно підтримувала приватні навчальні студії в будівлі Карнегі-Хол на Манхеттені, була затребувана професійними педагогічними асоціаціями як концертний лектор з фортепіанної педагогіки, фортепіанної літератури та медицини виконавського мистецтва. До найпопулярніших зараховують лекції «Теорії кольору та музики Скрябіна» («The Color Theories and Music of Scriabin») у Єльському університеті; «Від Баха до Шенберга: Пристрасть і Розум крізь століття» («From Bach to Schoenberg: Passion and Reason Through the Centuries») у Коледжі Вассар; «Естетика імпресіонізму в музиці та мистецтві» («The Impressionist Aesthetic in Music and Art») у художньому музеї мистецтва США Метрополітен (Lew, 2003, p. 5).

На початку своєї кар'єри М. Цісик співпрацювала з видатними музикантами української діаспори того періоду, такими як М. Полянєк-Лисогір — першою українською співачкою-солісткою Нью-Йоркської опери, Ю. Богачевським — знаменитим концертно-камерним, оперним співаком, композиторами І. Соневицьким та М. Фоменком. Саме високоякісна гра М. Цісик по радіо із програмою творів композитора М. Фоменка 1961 року стала поштовхом до створення концертного інструментального тріо спільно з батьком і сестрою. Аналіз діаспорних видань «Свобода» дав змогу прослідкувати позитивні відгуки про концерти, фестивалі, імпрези, присвячені видатним українським постатям Т. Шевченку, І. Франку,

М. Лисенку, Й. Сліпому, С. Людкевичу, в яких брала активну участь талановита родина Цісіків.

У контексті родинного музичного виховання та творчої взаємодії варто відзначити виступи дуету сестер Цісік у Нью-Йорку з творами В. Барвінського, Й. Гайдна, Ф. Шопена ("Мистецький вечір молодих", 1965, с. 1), в Маннесколеджі Нью-Йорку («Mannes College of Music»), де Марія акомпанувала Квітці у сольному концерті з творами В. А. Моцарта, Дж. Верді, Й. Штрауса, Б. Бріттена, Е. Гранадоса, Ф. Обрадоса й К. Дебюссі (Осмачко, 2023, с. 278), а через деякий час долучилася до створення двох альбомів українських пісень «Квітка — Пісні з України» («Kvitka — Songs of Ukraine») (1980) та «Два кольори» («Two Colors») (1989).

Культуротворча взаємодія інструментального тандему Цісіків сприяла динамічному входженню Квітки у світ культури і мистецтва з раннього віку. Культурний простір родини став фундаментальним у подальшій творчій діяльності Квітки Цісік.

■ Висновки

Просопографічний метод дослідження та культурологічний потенціал біографізму дав змогу дослідити родинний етос як мікросередовище, у якому формувалося творче начало співачки. З'ясовано, що родина Квітки Цісік, будучи високоосвіченими представниками галицької інтелігенції з активною громадянською позицією, формували структуроване та організоване культурно-мистецьке середовище української діаспори в Північній Америці. В об'єктиві нашого дослідження опинилися не лише окремі сторінки біографії ключових персон родини Квітки Цісік, а й їх ідеологічні переконання, світогляд, поведінка в різноманітних життєвих обставинах, родинні стосунки, ставлення до перебігу культурно-історичних подій. Важливе місце в контексті дослідження впливу родинного етосу на творче становлення співачки займають зв'язки родини Цісіків з відомими діячами того періоду, а саме з Р. Савицьким, В. Кіпою, Л. Колесою та Р. Левіні (Rosina Lhévinne), І. Соневицьким, М. Полиняк-Лисогір, Ю. Богачевським, М. Фоменком та ін.

З'ясовано, що синергія культурних традицій, національна ідентичність і мистецька спрямованість в родині сприяли духовному розвитку та цілісному творчому зрощенню Квітки Цісік, яка стала продовжувачем спадкових взаємин у межах кількох поколінь. Тому перспективи подальших досліджень вбачаємо в поглибленому вивченні творчості Квітки Цісік як феномену української культури.

■ Список посилань

Бажанський, М., Курдидик, А., Олександров, Б., & Гаркушенко, Н. (Упоряд.). (1954). *Книга мистців і діячів української культури. Учасників Першої Зустрічі українських мистців Америки й Канади з громадянством у днях 3–5 липня 1954*. Аврора. <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/3610/file.pdf>

Белінська, Л. (2018). Бурачинські: просопографічний портрет роду. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*, 29, 121–126.

- Бугаєва, О. (2019). Музична біографіка українців діаспори: наукова рефлексія над фондами Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. *Українська біографістика*, 17, 196–225.
- Вдовенко, С. (2004). *Закордонне українство в національному державотворчому процесі: ідентифікація, організація, взаємовідносини*. Черкаський державний технологічний університет.
- Волощук, Ю. (2012). *Скрипкове виконавське мистецтво Східної Галичини другої половини XIX – першої третини XX століття: національні традиції та поліетнічні культурні взаємини*. Видавництво Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника.
- Голубчик, Г. Д. (2003). *Рід Марковичів-Маркевичів у культурно-громадському житті України: «нова сімейна історія»* [Автореферат дисертації кандидата історичних наук, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара].
- Горак, Р. (2018). *Журавлі відлетілі. Есеї про Квітку Цісік та її рід*. Апріорі.
- Даниленко, С. В. (2014). *Родина Дурдуківських у громадсько-культурному житті України (кінець XIX - перша третина XX ст.)* [Дисертація кандидата історичних наук, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова].
- Дашкевич, Я. (1997). Об'єктивне і суб'єктивне в просопографії. В *Український біографічний словник: історія і проблематика створення* [Матеріали конференції]. (с. 40–47). Інститут української археографії та джерелознавства імені М. С. Грушевського НАН України.
- Енциклопедія української діаспори*. (б.д.). Diasporiana.org.ua. <http://diasporiana.org.ua/>
- Карась, Г. В. (2014). *Українська музична культура західної діаспори як соціокультурний феномен XX століття* [Дисертація доктора мистецтвознавства, Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв].
- К-К, Л. (1969, 15 травня). Володимир Цісік і його дві дочки. *Свобода*, 90, 3. <https://web.archive.org/web/20160710061549/http://svoboda-news.com/arxiv/pdf/1969/Svoboda-1969-090.pdf#search=%22%D0%A6%D1%96%D1%81%D0%B8%D0%BA%22>
- Коляда, І., Коляда, Ю., & Юрчишин, П. (2019). *Квітка Цісік*. Фоліо.
- Кривда, Н. Ю. (2009). *Українська діаспора: досвід культуротворення* [Дисертація доктора філософських наук, Київський національний університет імені Тараса Шевченка].
- Мерфі, Н. (2010). *Українці в США: збереження національних та культурних традицій*. Ноулідж.
- Мистецький вечір молодих талантів в Нью Йорку. (1965, 1 грудня). *Свобода*, 72(222), 1. <https://web.archive.org/web/20140414131320/http://www.svoboda-news.com/arxiv/pdf/1965/Svoboda-1965-222.pdf#search=%22%D0%A6%D1%96%D1%81%D0%B8%D0%BA%22>
- Моцюк, В. І. (2005). *Українці та українська ідентичність у сучасному світі*. Прут.
- Осмачко, Ю. О. (2023). Американка з українським корінням: грані таланту видатної піаністки Марії Цісік. *Україна. Європа. Світ. Історія та імена в культурно-мистецьких рефлексіях*, 6, 275–280. <https://doi.org/10.31318/2786-8877.6.2023.291421>
- Полякова, І. О. (2021, 14 травня). Українська ментальність феномену співачки Квітки Цісік в українсько-американському вимірі. В *Концептуальні проблеми розвитку*

- сучасної гуманітарної та прикладної науки [Матеріали конференції] (с. 188–192). Університет Короля Данила.
- Радкевич, Ю. М. (2018). Сучасний стан українського музичного діаспорознавства (на матеріалі виконавського стилю Квітки Цісик). *Міжнародний вісник: культурологія, філологія, музикознавство*, 1(10), 324–328.
- Старовойтенко, І. (2006). Просопографія: підходи до трактування змісту наукової дисципліни в історіографії. *Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики*, 13(1), 6–27.
- Стасюк, Г. (2012). Династія письменників як літературознавча проблема. Феномен роду Драгоманових-Косачів. *Дивослово*, 9, 51–56. <https://dyvoslovo.com.ua/wp-content/uploads/2016/03/15-912.pdf>
- Томазов, В. В. (2012). Просопографія. В В. А. Смолій (Ред.), *Енциклопедія історії України* (Т. 9, с. 40–41). Наукова думка. <http://www.history.org.ua/?termin=Prosopohrafiia>
- Трощинський, В., & Шевченко, А. (1999). *Україна крізь віки* (Т. 15: Українці в світі). Альтернативи.
- Фабрика-Процька, О. (2023). Популяризація лемківського пісенного фольклору у виконавській практиці митців України й зарубіжжя. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*, 44, 105–109. <https://doi.org/10.35619/ucpm.vi44.609>
- Федорняк, Н. Б. (2020). *Трансформація музичної фольклорної традиції у середовищі української діаспори Північної Америки: історико-виконавський аспект* [Дисертація кандидата мистецтвознавства (доктора філософії), Львівська національна музична академія імені М. В. Лисенка].
- Цісик Володимир. (1984). В В. Кубійович (Ред.), *Енциклопедія українознавства. Словникова частина* (Т. 10, с. 3685). Молоде життя. <http://litopys.org.ua/encycl/euii290.htm>
- Чайка, В. В. (2017, 23 листопада). Квітка Цісик як феномен української музичної північноамериканської діаспори. В *Гуманітарні студії НАКККіМ* [Матеріали конференції] (с. 37–39). Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв.
- Шаповалова, Р. (2021). Стиль «ретро» в українській популярній музиці (на прикладі пісні «Верше» Квітки Цісик). *Актуальні питання гуманітарних наук*, 44(3), 78–83. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/44-3-12>
- Encyclopedia of Ukraine*. (n.d). Wikipedia. https://uk.wikipedia.org/wiki/Encyclopedia_of_Ukraine
- Lew, K. (2003, December 14). Obituary: Maria Cisyk, 58, pianist, music teacher, consultant. *The Ukrainian Weekly*, 50, 5. https://web.archive.org/web/20160918060624/http://www.ukrweekly.com/archive/pdf3/2003/The_Ukrainian_Weekly_2003-50.pdf#search=%22cisyk%22

References

- Bazhanskyi, M., Kurdydyk, A., Oleksandrov, B., & Harkushenko, N. (Comps.). (1954). *Knyha mysttsiv i diiachiv ukrainsoi kultury. Uchasnykiv Pershoi Zustrichi ukrainskykh mysttsiv Ameryky u Kanady z hromadianstvom u dniakh 3–5 Iyupnia 1954* [Book of artists and figures of Ukrainian culture. Participants of the First Meeting of Ukrainian

- Artists of America and Canada with Citizenship on July 3–5, 1954]. *Avrora*. <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/3610/file.pdf> [in Ukrainian].
- Belinska, L. (2018). Burachynski: prosopohrafichniy portret rodu [Burachynski: prosopographic portrait of the generation]. *Ukrainian Culture: The Past, Modern, Ways of Development*, 29, 121–126 [in Ukrainian].
- Buhaieva, O. (2019). Muzychna biohrafika ukrainsiv diaspory: naukova refleksii nad fondamy Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho [Musical biographical studies of the Ukrainian Diaspora: scientific reflexion over the funds of the Vernadsky National Library of Ukraine]. *Biographistica Ukrainica*, 17, 196–225 [in Ukrainian].
- Chaika, V. V. (2017, November 23). Kvitka Tsisyk yak fenomen ukrainskoi muzychnoi pivnichnoamerykanskoi diaspory [Kvitka Tsisyk as a phenomenon of the Ukrainian musical North American diaspora]. In *Humanitarni studii NAKKKiM* [Humanities studies of NAKKKiM] [Conference proceedings] (pp. 37–39). National Academy of Culture and Arts Management [in Ukrainian].
- Danylenko, S. V. (2014). *Rodyna Durdukivskykh u hromadsko-kulturnomu zhytti Ukrainy (kinets XIX - persha tretyna XX st.)* [The Durduki family in the social and cultural life of Ukraine (the end of the 19th - the first third of the 20th century)] [PhD Dissertation, National Pedagogical Dragomanov University] [in Ukrainian].
- Dashkevych, Ya. (1997). Obiektivne i subiektivne v prosopohrafii [Objective and subjective in prosopography]. In *Ukrainskyi biohrafichnyi slovnyk: istoriia i problematyka stvorennia* [Ukrainian biographical dictionary: history and problems of creation] [Conference proceedings]. (pp. 40–47). Institute of Ukrainian Archeography [in Ukrainian].
- Encyclopedia of Ukraine*. (n.d). Wikipedia. https://uk.wikipedia.org/wiki/Encyclopedia_of_Ukraine [in English].
- Entsyklopediia ukrainskoi diaspory*. (n.d.). Diasporiana.org.ua. <http://diasporiana.org.ua/>
- Fabryka-Prottska, O. (2023). Populiaryzatsiia lemkiivskoho pisennoho folkloru u vykonavskii praktytsi myttsiv Ukrainy y zarubizhzhia [Popularization of lemko song folklore in the performing practice of Ukrainian and abroad artists]. *Ukrainian Culture: The Past, Modern, Ways of Development*, 44, 105–109. <https://doi.org/10.35619/ucpm.vi44.609> [in Ukrainian].
- Fedorniak, N. B. (2020). *Transformatsiia muzychnoi folklornoi tradytsii u seredovyshchi ukrainskoi diaspory Pivnichnoi Ameriky: istoryko-vykonavskiy aspekt* [Transformation of the musical folklore tradition in the environment of the Ukrainian diaspora of North America: historical and performing aspect] [Doctoral Dissertation, Lviv National Music Academy named after Mykola Lysenko] [in Ukrainian].
- Holubchuk, H. D. (2003). Rid Markovychiv-Markevychiv u kulturno-hromadskomu zhytti Ukrainy: "nova simeina istoriia" [The Markovych-Markevich family in the cultural and social life of Ukraine: "a new family history"] [Abstract of PhD Dissertation, Oles Honchar Dnipro National University] [in Ukrainian].
- Horak, R. (2018). *Zhuravli vidletili. Esei pro Kvitku Tsisyk ta yii rid* [The cranes have flown away. Essays about Kvitka Tsisyk and her family]. Apriori [in Ukrainian].
- Karas, H. V. (2014). *Ukrainska muzychna kultura zakhidnoi diaspory yak sotsiokulturniy fenomen XX stolittia* [Ukrainian musical culture of the Western diaspora as a socio-cultural phenomenon of the 20th century] [Doctoral Dissertation, Natsionalna akademiia kerivnykh kadriv kultury i mystetstv] [in Ukrainian].

- K-K, L. (1969, May 15). Volodymyr Tsisyk i yoho dvi dochky [Volodymyr Tsisyk and his two daughters]. *Svoboda*, 90, 3. <https://web.archive.org/web/20160710061549/http://svoboda-news.com/arxiv/pdf/1969/Svoboda-1969-090.pdf#search=%22%D0%A6%D1%96%D1%81%D0%B8%D0%BA%22> [in Ukrainian].
- Koliada, I., Koliada, Yu., & Yurchyshyn, P. (2019). *Kvitka Tsisyk*. Folio [in Ukrainian].
- Kryvda, N. Yu. (2009). *Ukrainska diaspora: dosvid kulturotvorennia* [The Ukrainian diaspora: the experience of cultural creation] [Doctoral Dissertation, Taras Shevchenko National University of Kyiv] [in Ukrainian].
- Lew, K. (2003, December 14). Obituary: Maria Cisyk, 58, pianist, music teacher, consultant. *The Ukrainian Weekly*, 50, 5. https://web.archive.org/web/20160918060624/http://www.ukrweekly.com/archive/pdf3/2003/The_Ukrainian_Weekly_2003-50.pdf#search=%22cisyk%22 [in English].
- Merfi, N. (2010). *Ukrainci v SShA: zberezhennia natsionalnykh ta kulturnykh tradytsii* [Ukrainians in the USA: preservation of national and cultural traditions]. Noulidzh [in Ukrainian].
- Motsiuk, V. I. (2005). *Ukrainci ta ukrainska identychnist u suchasnomu sviti* [Ukrainians and Ukrainian identity in the modern world]. Prut [in Ukrainian].
- Mystetskyi vechir molodykh talantiv v Niu Yorku [Artistic evening of young talents in New York]. (1965, December 1). *Svoboda*, 72(222), 1. <https://web.archive.org/web/20140414131320/http://www.svoboda-news.com/arxiv/pdf/1965/Svoboda-1965-222.pdf#search=%22%D0%A6%D1%96%D1%81%D0%B8%D0%BA%22> [in Ukrainian].
- Osmachko, Yu. O. (2023). Amerykanka z ukrainskym korinniam: hrani talantu vydatnoi pianistky Marii Tsisyk [American woman with Ukrainian roots: sides of the talent of the outstanding pianist Maria Tsisyk]. *Ukraine. Europe. World. History and names in cultural and artistic reflections*, 6, 275–280. <https://doi.org/10.31318/2786-8877.6.2023.291421> [in Ukrainian].
- Poliakova, I. O. (2021, May 14). Ukrainska mentalnist fenomenu spivachky Kvitky Tsisyk v ukrainsko-amerykanskomu vymiri [The Ukrainian mentality of the phenomenon of the singer Kvitka Tsisyk in the Ukrainian-American dimension]. In *Kontseptualni problemy rozvytku suchasnoi humanitarnoi ta prykladnoi nauky* [Conceptual problems of the development of modern humanitarian and applied science] [Conference proceedings] (pp. 188–192). King Danylo University [in Ukrainian].
- Radkevych, Yu. M. (2018). Suchasnyi stan ukrainskoho muzychnoho diasporoznavstva (na materialy vykonavskoho stylu Kvitky Tsisyk) [The current state of Ukrainian musical diaspora studies (based on the performance style of Kvitka Tsisyk)]. *International Journal: Culturology. Philology. Musicology*, 1(10), 324–328 [in Ukrainian].
- Shapovalova, R. (2021). Styl "retro" v ukrainskii populiarnii muzytsi (na prykladi pisni "Vershe" Kvitky Tsisyk) ["Retro-style" in Ukrainian popular music (on the example of the song "vershe, miy vershe" by Kvitka Cisyk)]. *Humanities Science Current Issues*, 44(3), 78–83. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/44-3-12> [in Ukrainian].
- Starovoitenko, I. (2006). Prosopohrafiia: pidkhody do traktuvannia zmistu naukovoï dystsypliny v istoriografii [Prosopography: approaches to interpreting the content of a scientific discipline in historiography]. *Spetsialni istorychni dystsypliny: pytannia teorii ta metodyky*, 13(1), 6–27 [in Ukrainian].

- Stasiuk, H. (2012). *Dynastiia pysmennykiv yak literaturoznavcha problema. Fenomen rodu Drahomanovykh-Kosachiv* [The dynasty of writers as a literary problem. The phenomenon of the Drahomanovy-Kosachi family]. *Dyvoslovo*, 9, 51–56. <https://dyvoslovo.com.ua/wp-content/uploads/2016/03/15-912.pdf> [in Ukrainian].
- Tomazov, V. V. (2012). *Prosopohrafiia* [Prosopography]. In V. A. Smolii (Ed.), *Entsyklopediia istorii Ukrainy* [Encyclopedia of the History of Ukraine] (Vol. 9, pp. 40–41). Naukova dumka. <http://www.history.org.ua/?termin=Prosopohrafiia> [in Ukrainian].
- Troshchynskyi, V., & Shevchenko, A. (1999). *Ukraina kriz viky* [Ukraine through the ages] (Vol. 15: *Ukrainci v sviti* [Ukrainians in the world]). *Alternatyvy* [in Ukrainian].
- Tsisyk Volodymyr. (1984). In V. Kubiiovych (Ed.), *Entsyklopediia ukrainoznavstva. Slovnykova chastyna* [Encyclopedia of Ukrainian Studies. Dictionary part] (Vol. 10, p. 3685). *Molode zhyttia*. <http://litopys.org.ua/encycl/euii290.htm> [in Ukrainian].
- Vdovenko, S. (2004). *Zakordonne ukrainstvo v natsionalnomu derzhavotvorchomu protsesi: identyfikatsiia, orhanizatsiia, vzaiemovidnosyny* [Overseas Ukrainians in the national state-building process: identification, organization, mutual relations]. Cherkasy State Technological University [in Ukrainian].
- Voloshchuk, Yu. (2012). *Skrypkove vykonavske mystetstvo Skhidnoi Halychyny druhoi polovyny XIX – pershoi tretyny XX stolittia: natsionalni tradytsii ta polietnichni kulturni vzaiemyny* [Violin performance art of Eastern Galicia of the second half of the 19th - the first third of the 20th century: national traditions and multi-ethnic cultural relations]. Vasyi Stefanyk Precarpathian National University [in Ukrainian].

FAMILY ETHOS IN THE FORMATION AND DEVELOPMENT OF KVITKA CISYK CREATIVE TALENTS: CULTURAL DIMENSION

Marianna Holovkova

External PhD student,

Kyiv National University of Culture and Arts,

Kyiv, Ukraine

ORCID ID: 0000-0002-9458-4750

e-mail: marianna.golovkova@gmail.com

The aim of the article is to study the family ethos and its role in the formation and development of Kvitka Cisyk's creative talents. *Research results.* The prosopographic method use made it possible to study the family ethos as a unique environment for Kvitka Cisyk's creative talents formation and development, the preservation and transmission of spiritual ideals and cultural values from one era to another. A clear focus on fostering patriotism and reproducing national traditions in the family is traced. Biographical cultural potential allowed us to analyse the socio-cultural and artistic practice of the family's key figures — father Volodymyr, mother Ivanna, and sister Mariia, concerning well-known figures of the Ukrainian diaspora. Kvitka Cisyk's active artistic work was one of the ways to embody and preserve national identity. The research materials can serve as a basis for further scientific studies of Kvitka Cisyk's creative personality as an ambassador of Ukrainian culture. *The scientific novelty* of the study

is that for the first time, the role of family ethos in the formation and development of K. Cisyk's creative talents is investigated, and information about the cultural activities of representatives of K. Cisyk's immediate family as carriers and representatives of Ukrainian traditional culture in a foreign language environment is introduced into scientific circulation. *Conclusions.* The family ethos is considered as a socio-cultural dimension of singer's creative talents formation and development. An important place in the context of the study of the influence of family ethos on the creative formation of the singer was occupied by the connections of the Cisyk family with well-known figures of the Ukrainian diaspora. Active concert activity in the family tandem was one of the stages of dynamic entry into the world of music, as well as a way of national self-identification. Cultural traditions' synergy and artistic orientation in the family contributed to the spiritual development and integral creative fusion of Kvitka Cisyk, who became the successor of hereditary relations within several generations. Prospects for further research are seen in an in-depth study of Kvitka Cisyk's work as a phenomenon of Ukrainian culture.

■ **Keywords:** culture; cultural dimension; family ethos; national identity; Kvitka Cisyk

This is an open access journal, and all published articles are licensed under a Creative Commons Attribution 4.0.